

єю, одночасно протягом 1945–1950-х рр. вона зазнавала певних трансформацій.

Незважаючи на усі труднощі референтура пропаганди Карпатського крайового проводу ОУН розгорнула широку пропагандистську діяльність. Загалом ця діяльність була результативною. З кожним роком відкрита збройна боротьба мала тенденцію зменшуватись, натомість пропагандистська діяльність навпаки збільшувалась. Пропаганда тривала ще довгий час після того, як припинилася збройна боротьба. Якщо остання закінчилася поразкою визвольного руху, то в «інформаційній війні» він залишився непереможеним.

ЛІТЕРАТУРА

1. Веденеев Д. Одиссея Василя Кука. Военно-политический портрет последнего командующего УПА / Дмитрий Веденеев. – Киев : К.И.С. – 208 с.
2. Галузевий державний архів Служби безпеки України (далі – ГДА СБУ), ф. 13, спр. 372, т. 9, 336 арк.
3. ГДА СБУ, ф. 13, спр. 372, т. 50, 387 арк.
4. ГДА СБУ, ф. 13, спр. 376, т. 6, 373 арк.
5. ГДА СБУ, ф. 13, спр. 376, т. 10, 459 арк.
6. ГДА СБУ, ф. 13, спр. 376, т. 73, 262 арк.
7. ГДА СБУ, ф. 2-Н, оп. 93 (1954), спр. 1, 516 арк.
8. ГДА СБУ, ф. 2-Н, оп. 98, спр. 21, 163 арк.
9. ГДА СБУ, ф. 5, спр. 36556, 348 арк.
10. ГДА СБУ, ф. 71, оп. 6, спр. 214, 239 арк.
11. Державний архів Львівської області (далі – ДАЛО), ф. П-5001, оп. 10, спр. 180, 93 арк.
12. Іщук О. Ліквідація органами державної безпеки УРСР підпільних типографій організації українських націоналістів у 1944 – 1954 рр. / Олександр Іщук, Наталія Ніколаєва. – Київ, 2007. – 38 с.
13. Киричук Ю. Нариси з історії українського національно-визвольного руху 40–50-х років ХХ століття / Юрій Киричук. – Львів: ЛДУ імені Івана Франка, 2000. – 304 с.
14. Мороз В. Структура референтури пропаганди ОУН на Дрогобиччині (1944 – 1950-і рр.) / Володимир Мороз // Дрогобицький краєзнавчий збірник. – Спецвипуск. – Дрогобич : НВЦ «Каменярь», 2002. – С. 188-198.
15. Стасюк О. Видавничо-пропагандивна діяльність ОУН (1941–1953 рр.) / Олександра Стасюк. – Львів: Центр досліджень визвольного руху; Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича, 2006. – 384 с.
16. Ткаченко С. Повстанческая армия: (тактика борьбы) / Сергей Ткаченко; [под общ. ред. А.Е. Тараса] / Минск: Харвест; Москва: АСТ, 2000. – 512 с.
17. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (далі – ЦДАВО України), ф. 3833, оп. 1, спр. 149, 225 арк.
18. ЦДАВО України, ф. 3836, оп. 1, спр. 67, 381 арк.

Тетяна Ліщук-Торчинська

Філософсько-історичне бачення Дмитром Донцовим минулщини України

Визначено засади, на яких ґрунтується дослідження Д. Донцовим минулщини України; систематизовано філософсько-історичний зміст бачення ним історичного минулого; визначено основні позиції в полеміці Д. Донцова з ідеологічними супротивниками щодо тлумачень минулщини України; окреслено перспективний напрям у дослідженні даної теми.

The principles, on which Dontsov produced of the past of Ukraine, were defined; the philosophical and historical content of his vision of the past was systematized; the key position in Dontsov's polemics with

ideological opponents regarding interpretations of the past of Ukraine have were identified; the promising lines in the study of this topic were outlined.

На сьогодні, в ситуації зростання в українському суспільстві зацікавленості історією та тривання суперечливих трактовок в історичному дискурсі знаменних подій історичної минувшини України, важливим є аналіз поглядів на минувшину відомих теоретиків в царині суспільно-політичної думки України. І. Колесник, досліджуючи український гранд-наратив, аналізує його «як ідеологію» [4, с. 154], визначає його такі різновиди як «національно-державна схема історії» і «формаційна схема», «культурні моделі метанарації» [4, с. 157]. В українському гранд-наративі в межах першого підходу І. Колесник виділяє дві схеми: М. Грушевського та І. Лисяк-Рудницького. Відомо, що І. Лисяк-Рудницький не тільки запропонував свою схему розвитку української історії, але й у ряді праць дав оцінку різним, в основному запропонованим мислителями у першій половині ХХ ст., моделям суспільно-історичного розвитку України – моделям, які розвивалися на ґрунті різних теоретичних підходів і в межах різних ідеологій. Розгляд моделей суспільного-політичного розвитку України був би неповним без аналізу доробку Д. Донцова – відомого ідеолога та теоретика українського націоналізму. І. Лисяк-Рудницький відзначає засадничу роль Д. Донцова під час формування основ націоналізму: «Публіцистом, що найбільше спричинився до кристалізації націоналістичної ідеології, був Д. Донцов зі своєю працею «Націоналізм» (1926) й іншими публікаціями, а також редагованим ним журналом «Літературно-науковий вісник», згодом «Вісник»...» [5, с. 248]. Порівнюючи творчість В. Винниченка та Д. Донцова, І. Лисяк-Рудницький доволі критично оцінює загалом їх доробок в царині укра-

їнської суспільно-політичної теорії, проте наполягає на необхідності вивчення їх вчень: «Як Винниченко, так і Донцов, ілюструють собою шляхи й бездоріжжя української політичної думки першої половини ХХ ст., – зокрема, кризу української демократії й виникнення в нашому суспільстві лівих і правих антидемократичних, тоталітарних течій. Тому ці постаті мають симптоматичне значення й через те заслуговують на найбільшу увагу істориків і політологів» [5, с. 110].

Творчість Д. Донцова, його теоретична спадщина, насамперед в царині націоналістичної ідеології, викликала зацікавленість в багатьох сучасників мислителя. До його ідей зверталися І. Лисяк-Рудницький (дослідження ідеології націоналізму), М. Сосновський (дослідження політично-філософських та ідеологічних поглядів Д. Донцова та їх ґенези) та багато ін. Проте тема бачення минувшини України у творах Д. Донцова, за окремими винятками, не стала настільки ж ретельним предметом дослідження, як його теорія інтегрального націоналізму та вчення про провідну верству суспільства. Саме історіософський аспект вчення Д. Донцова – архетипність та міфологічність представленого ним образу української історії – досліджує В. Артюх.

Мета статті – на основі аналізу праць Д. Донцова з історичної тематики з'ясувати філософсько-історичний зміст бачення Д. Донцовим минувшини України. Мета статті буде реалізована в наступних завданнях:

- проаналізувати, на основі яких філософсько-історичних засад та як саме характеризує минувшину України Д. Донцов;

- дослідити, яке значення для актуальної суспільно-політичної ситуації він надає українській давнині;
- визначити основні позиції Д. Донцова щодо оцінок української історії в його полеміці з ідеологічними супротивниками.

Для того, аби з'ясувати, в чому, на думку Д. Донцова, полягає значення історичного минування для сьогоденного йому буття українського народу, слід дослідити ті положення його вчення, в межах яких було сформовано його бачення минулого. Філософсько-історичне бачення минування України Дмитром Донцовим доцільно розглядати в руслі теоретичних і світоглядних настанов його доктрини, в контексті його філософії політики, серцевину якої складає ідеологія націоналізму. Характеризуючи світоглядні засади націоналістичного світогляду, І. Лисяк-Рудницький зауважив: «Націоналісти проголошували себе послідовниками «ідеалістичного» світогляду, який розуміли як антитезу не тільки до матеріалістичної філософії марксизму-ленінізму, але також до позитивізму, визнавцями якого були корифеї української демократичної думки (В. Антонович, М. Драгоманов, І. Франко, М. Грушевський). У протигагу до цих течій, що намагалися будувати свій образ світу на науковій основі, націоналізм проголошував примат волі над розумом, чину над думкою, життя над теорією. У доктрині націоналізму є відгомін іраціоналістичних, волюнтаристичних і віталістичних теорій, що користуються в той час популярністю в Західній Європі (Ф. Ніцше, А. Берґсон, Ж. Сорель, Ґ. Лебон, О. Шпенглер та ін.)» [5, с. 249].

Історична спрямованість теоретичних пошуків Д. Донцова пронизує усю його творчість, про що свідчать його численні твори з питань української мину-

вшини, з-поміж яких відзначимо: «Похід Карла XII на Україну» (Київ, 1918), «Мазепа і мазепинство» (Черкаси-Київ, 1919), «Де шукати наших традицій» (Львів, 1937), «Дух нашої давнини» (Прага, 1944) та ін. Тематика історичних праць Д. Донцова надзвичайно широка і охоплює практично всі етапи української історії: від часів Київської Русі до тих актуальних для української суспільності подій, учасником яких був автор. Як стверджує М. Сосновський, «Доба українських визвольних змагань і весь період українського відродження знайшли в особі Донцова свого справді безжально-го критика та гострого суддю, але цим його роля не вичерпувалася. Критикуючи минуле й сучасне, Донцов намагався дати українському суспільству новий світогляд і нову ідеологію» [6, с. 27].

В обґрунтуванні своїх тез Д. Донцов неодноразово посилається на ідеї державного устрою Платона та Аристотеля та інші здобутки філософської думки античності, звертається до текстів Святого Письма, до мудрості церковних та політичних діячів старокиївських, до осмислення історичного досвіду в працях «митрополитів і авторів литовсько-руської і козацько-української доби, аж до нових часів» [2, с. 18–19], до вчення про устрій суспільності Ґ. Сковороди, до ідеї Х. Ортеґи-і-Ґассета про «вік мас» та ін. Головну думку вчення Д. Донцова влучно сформулював М. Сосновський: «Не було проблеми в українському політичному, громадському й культурному житті, до якої він не займав би становища, але провідною ідеєю його творчості завжди був український національний інтерес, справа української державності, чи, як Донцов це постійно підкреслював, – «власновладдя нації». Цим ідеям національного інтересу та влади на своїй землі підпорядкована вся творчість До-

нцова, ці ідеї перевирішувати його творчу методу, зумовлювали його «суб'єктивізм» в оцінці людей, фактів, подій і цілої ситуації» [6, с. 19–20]. Минувшину України Д. Донцов досліджує крізь призму головних ідей, що стосуються утвердження української державності, відчуваючи на всіх відтинках історії, відповідно до покликання України, спадкоємність теперішнього часу української суспільності з прадавніми часами, спадкоємність духу сучасного йому українства з духом далекої минувшини. «Знання первинної історії українського етносу сприймається як повернення до першооснов національного буття, як вихід за межі емпіричного, мирського (погіршеного) варіанту часу – зазначає В.О. Артюх, аналізуючи архетипічність тлумачення Д. Донцовим смислів історії. – Функція повернення до першооснов є досить дієвим засобом забезпечення підйому «приспаного» національного духу. Повертаючись до «абсолютного начала» Перщочасу [...] нація, омиваючись у «водах вічності», ніби починає творити себе наново, переходить на якісно новий рівень своєї історії. Тому володіння своїм минулим, на думку національних ідеологів, надає сили для впливу на сьогодення» [1, с. 197].

Минувшина – постійна тема творчості Д. Донцова; йому притаманний погляд на сьогодення крізь призму минулого. Розбудову української держави Д. Донцов розглядає на ґрунті історичної тяглості ідей та практик становлення української державності. Детально досліджуючи різні етапи української історії аж до XIX століття, та відмежовуючи ті з них, коли Україна була в чужоземному поневоленні, він робить висновок, що «...Наша історія знає менше перерв, ніж загально прийнято думати» [2, с. 24]. Між тим, одна з таких перерв характери-

зує, на його думку, стан сучасної йому України: «Між світом ідей і вірувань, якими жила й живе демократична Україна, і світом ідей нашої давнини лежить провалля. Все в них було різне: поняття Бога, отчизни, суспільности, їх філософія історії, філософія життя, ідеї про значення й ролю в історії творчої особистости і маси, чинника волі, ідеї про причини взнесення й упадку народів, про ціль людства й одиниці, про значення провідної верстви» [2, с. 295]. Отож, оцінюючи становище України у XX столітті як катастрофічне, Д. Донцов вважає за необхідне щоразу повертатися до української минувшини, черпати відтіля уроки для теперішнього, шукати в ньому відповіді на болючі питання про причини «упадку народів» та про витoki звияг в утвердженні державності, основу для патріотичного виховання молоді: «Гордість національна, підстава її, стимул для життя навіть у пізніших поколіннях, напр., що в першій половині 19 віку безпосередньо перед навалою демократичного відродження, – були спогади колишньої слави предківської» [2, с. 269].

У зацитованих М. Сосновським розмірковуваннях Д. Донцова над етапами власної інтелектуальної автобіографії, на наш погляд, міститься ідея про те, якими є історичні витoki українського духу: «Під час другої світової війни і після неї доводив я, що наші чуття, думки й воля, мусять свій зміст черпати не в матеріалістичних лженауках занепадницького XIX віку, а в дусі нашої давнини» [6, с. 19]. В іншому творі Д. Донцов критикує обмежений погляд на минуле «народолюбної інтелігенції» та поділяє стурбованість М. Грушевського, що «...наша громада рішучо затратила почуття безпосередньої звязи з добою київсько-галицькою. [...] Весь інтерес, всі симпатії і вся творча енергія (цієї інтелігенції)

була перенесена на історію останніх століть та на сучасну українську етнографію. Старовинна Україна відійшла на другий план» [2, с. 65]. Часам Київської Русі Д. Донцов надає особливого значення, він шанує Давню Русь, за твердість в «її обороні віри й церкви, Руської Землі...» [2, с. 72], а разом з нею і козацьку державу за те, що «з примітивних і анархічних спільнот творили впорядковані суспільства» [2, с. 75],

Отож, для Д. Донцова важливим є відбір з історичної минувшини тих етапів та подій, які творять образ України для сучасників і нащадків. Говорячи про історичні традиції українського народу, про найбільш славні сторінки минувшини України, Д. Донцов акцентує увагу на таких історичних моментах як «...традиції нашого провідництва, заподіяні нам старим Києвом і козащиною» [3, с. 6]. Д. Донцов підносить героїку боротьби, цілком в руслі того явища, яке описав І. Лисяк-Рудницький: «Націоналісти часто плекали міти й воліли ідеологічно препарований образ українського минулого. Націоналізм звертав увагу на культ боротьби і жертви крові...» [5, с. 249]. Він закликає до звитяги, до боротьби, закликає до жертвенності во ім'я держави, до відданості суспільному цілому і підкреслює нікчемність прагнень індивідуального буття поза цим суспільним цілим. Для з'ясування донцовських трактовок минувшини України має важливе значення відповідь на питання «хто уособлює героїзм в українській історії»? Натхненний ідеями Х. Ортеги-і-Гассета й В. Щербаківського, Д. Донцов виділяє два типи в житті українського суспільства: один з них представлений «номадами» – це «каста організуюча і правляча», «великі формотворці, будівничі нації, організатори суспільності», а інший – це «люди хліборобського куль-

турного кругу» [2, с. 80], останні отримали характеристику Д. Донцова як такі, для яких характерний «вегетативний ідеал», вегетативний спосіб життя і культурний стиль. Таку зневажливу оцінку Д. Донцовим даної категорії людей можна пояснити їх незначною участю в державному будівництві та небажанням обороняти землю від ворогів зі зброєю в руках, що, в кінцевому підсумку, призводить до поневолення і плебейства. Відмінність двох категорій людей, двох груп рас Д. Донцов підкреслює їх різним становищем, на його думку, у соціальній ієрархії, де, на одному боці – князь, пан, шляхтич, войовник, лицар, аристократ, правляча верхівка, на іншому – раб, холоп, смерд, простолюдин, голота, підвладна верства, плебс, на одному боці – воєнна доблесть і звитяга, благородство, на іншому – тихе, сумірне життя, сповнене повсякденних турбот, відзначене спокоєм та інертністю. Відповідно, ці дві категорії людей – люди «хліборобського та номадського кругів» – різняться за ментальністю, за світоглядом та за ідеологією. Д. Донцов вважає, що неправомірне поширення поглядів смердів на усю суспільність призводить до хибних висновків про відсутність державницької культури і прагнень державницького будівництва в українського народу [2, с. 79]. Вважаємо за істотне, що Д. Донцов не заперечує права на існування селянської верстви з його «культурою орачів», він протестує проти підняття її світогляду та менталітету до загальнонаціонального рівня, проти прагнення інтелігенції «з культури підрядної кляси, з принципів рідного провансальства зробити орієнтаційний або гравітаційний осередок для національної культури взагалі» [2, с. 89] та спроб витіснити героїку провідної верстви. Натомість, стиль життя і чесноти провідної верстви

Д. Донцов вважає такими, що визначають образ суспільства. Інша обставина стосовно ієрархічного кастового устрою суспільства, яка викликає жорстку критику з боку Д. Донцова, оскільки, на його думку, призводить до занепаду суспільності, що він намагається ілюструвати прикладами з української історії, полягає в тому, що гармонія суспільних відносин руйнується тоді, коли представники каст виконують невластиві їм функції й беруться за невластиву їм справу, внаслідок чого настає безлад і запановує хаос [2, с. 112–113]. Таке відстоювання кастовості як визначальної характеристики соціальної структури в століття, де соціальна та механічна мобільність набули незаних ранише обсягів, видається, щонайменше, нереалістичним. З огляду на характеристику Д. Донцовим соціальної структури суспільства і якостей провідної верстви як незмінних за своєю суттю упродовж усієї української історії, можна погодитися з висновком В. Артюха: «...українська модель минулого, що належить Д. Донцову, має досить виразну *антиісторичну* тенденцію» [1, с. 204].

Причини історичного занепаду Д. Донцов убачає у втраті чеснот, які віддавна визначали провідну верству українства, і дотепер властиві її найкращим представникам, але вже не характеризують верству в цілому, – це такі риси, як «по-перше, шляхетність, почуття гордості, непокірливості супроти чужих і супроти долі, відплата за зневагу, чесність, замкнутість, відраза до зла, по-друге, мудрість, признання закону вищої моральної сили над собою, віра в Бога, признання вищості загального над партикулярним, любов отчизни, пошана предків, по-третє, відвага, завзяття, героїчний войовничий дух» [2, с. 38]. За відступництвом провідної верстви, по-

рушенням християнських принципів, на думку Д. Донцова, слідує прояв Вищої Справедливості: настають часи руїни і поневолення – відплата та кара за гріхи. Цей принцип усвідомлювали та ним керувалися здорові суспільні сили від стародавніх античних часів, достеменно як і в Стародавній Русі: «Та мудрість переливається через всю нашу історію й письменство від Іларіона й інших митрополитів старокиївських, через митрополитів і авторів литовсько-руської і козацько-української доби, аж до нових часів, до барда тої останньої доби – Шевченка. Знана ця філософія Св. Феодосієві. Гнів Божий за «безаконія наша» впав тоді на нас, і «гріх ради наших» напав на нас «язик немилостив» [2, с. 18–19]. Отож, героїка боротьби та звершень провідної верстви і слідування заповідям Божим, на думку Д. Донцова, до сьогодні визначають долю народів.

Стверджуючи свої погляди на минавшину України, Д. Донцов веде непримиренну полеміку в площині ідеологічного протистояння з представниками «народної інтелігенції», та вважає, що «інтелігенція, перейнята духом підвладної маси, чужа справам нашої старої культури духової і політичної» [2, с. 79]. Він висловлює незгоду з поглядами таких відомих теоретиків в історії суспільно-політичної думки України та народознавства як Пантелеймон Куліш, Михайло Драгоманов, Михайло Грушевський, Юрій Липа та ін., асоціюючи погляди одних з марксистською ідеологією, інших – як шкідливих для реалізації ідеї національного будівництва. Д. Донцов виступає з осудом позиції П. Куліша за його виступи «проти героїчної культури каст козацької» та осудом Хмельниччини» [2, с. 67] та культивування і практичне втілення ідеалів хутірського життя; критикує погляди М. Грушевського на україн-

ську давнину: «Чужий своїм духом цій нашій старовині, автор старався ослабити історичне значення варяго-руської князівської касты» [2, с. 66] та за те, що останній, разом з іншими «ідеологами смердів» недооцінював історичну роль «суспільної структури київської і козацької України» і віддавав «преференцію загальної рівності під тираном – гієрархізованій свободі під власними володарями» [2, с. 73]; висловлює незгоду з позицією Ю. Липи, виголошену ним у «Призначенні нації», через осуд боротьби з кочівниками і звуження «формули українського патріотизму» до меж сімейної згоди і затишку [2, с. 68; 86]; негативно відзивається про М. Шаповала, який «Ганьбив старокнязівську касту правлячу» [2, с. 72] та ін. Наведені приклади доцільно розглядати в контексті головного спрямування критики Д. Донцова супроти «ідеології мас», гуманістичних ідей схилення перед кожною особистістю, супроти ідей колективізму. Д. Донцов постає супротивником теоретиків демократії, виносячи їм жорсткий присуд у їх ставленні до української історії: «...високорганізована європейська суспільність (йдеться про соціальні відносини та класову диференціацію в Стародавньому Києві – Т. Л.-Т.), ненависна демократам через свій індивідуалізм і свою гієрархію» [2, с. 73]. Ідеї гуманізму несумісні з чільною ідеєю Д. Донцова про особливе місце провідної верстви в соціальній структурі суспільства, яке він обстоює на основі платонівських ідей, про її призначення та високі якості, про роль провідної верстви в утвердженні національної держави.

Повернення до традицій Д. Донцов вважав одним із головних чинників утвердження української держави. Джерела цих традицій він вбачав у славній історичній минувшині, яку, як він вважав, по-

трібно шанувати і плекати. Тому він вважав глибокою помилкою відмежування від героїчного минулого, особливо в часи, коли приймалися доленосні рішення зі становлення незалежної держави (рік 1917) і з гіркотою зауважує: «...в той час, як Москва для боротьби з Україною мобілізувала і в нові постаті втілювала загарбницький дух Петра і Катерини, наша інтелігенція відпекувалася і назви, й духа мазепинства» [2, с. 56].

У своїх історичних працях Д. Донцов не тільки висвітлює внутрішні події української історії, але й зіставляє їх з важливими подіями, що стосуються звияг і прагнення свободи, які відбулися в житті інших держав. Він проводить паралелі між основними принципами, за якими жила Європа: «Давній устрій Європи спирався на «трьох китах», які в мові тої нації, яка надавала колись тон цілому суспільному життю Європи, називалася Dieu, roi і chevalier (Бог, король і лицар)» [2, с. 299], і тими принципами, за якими жила давня Україна. Політичну тенденцію демократизації й егалітаризації в Європі Д. Донцов оцінює вкрай негативно, вона, на його думку, є причиною не тільки занепаду в Україні, але й загальноєвропейської кризи: «Від 1789 р., особливо в другій половині XIX ст. почалася та культурно-політична криза Європи, яка в наші дні прийняла вигляд катастрофи» [2, с. 298]. Цю тенденцію він пов'язує з руйнуванням «гієрархічно-кастового укладу європейського життя» та утвердженням «панування юрби», яке, згідно Д. Донцова пророкували Е. Берк, Ф. Ніцше, І. Тен, та ін. мислителі [2, с. 296–298].

Ще раз наголосимо на піднесенні Д. Донцовим духу лицарства як духу честі, свободи, боротьби за незалежність. У роздумах над Шевченковими словами

Д. Донцов поділяє поетове прославляння «козацького лицарства», для якого найважливіше «...високе поняття особистої людської гідності» [3, с. 15], з якою у взаємозв'язку перебуває волелюбність. «...В гнобленню, яке зазнала Україна, – Шевченкова і колишня, – він відчув передусім не гніт економічний, а сором за неволю» [3, с. 15], – говорить Д. Донцов про поетові почуття. Ототожнюючи відкриття минулого у творах Шевченка з відкриттям України, Д. Донцов наголошує на великій поетовій любові до рідного краю, на тих почуттях, які поділяє сам Д. Донцов: «Любив древній Київ і за те, що приніс світ християнської науки і за його «осуровлене серце, серце варяга», – що так відповідає теорії Максимовича, про отримання двох стихій на Україні – християнсько-духовної і наїзницько-вояцької. [...] Це і є та стихія, яка мусить знов повстати на Україні і яка вже постає» [3, с. 17].

Д. Донцов аналізує минувшину України крізь призму головних ідей стосовно побудови української незалежної держави. Його увага прикута до тих періодів минувшини України, в які, на його думку, найповніше була реалізована ідея державотворення, таких як старокиївська, литовсько- і козацька доба. У науково-публіцистичних працях з питань української історії Д. Донцов простежує тяглість продукованих у давнину засадничих ідей щодо організації української суспільності з сучасними йому ідеями національно-визвольних змагань. Д. Донцов поділяє ідею про історичну спадкоємність етапів історичного розвитку України та нетривалість розривів у її історії. В минувшині він підносить героїку провідної верстви, розглядає її як взірцеву для вирішення актуальних завдань сучасної йому України. Мислитель постулює спорідненість принципів, за

якими жила стародавня Європа із тими засадами, на яких базувалося життя давнього українського суспільства.

Д. Донцов висловлює різку незгоду з оцінками минувшини України, які виникли на ґрунті інших ідеологій, особливо народницької і соціалістичної, не поділяє схилення теоретиків цих ідеологій перед «людиною маси», їх оцінювання періодів Київської Русі та козаччини, настанов на демократизм в умовах боротьби за утвердження незалежності.

Бачення минувшини України Д. Донцовим пронизане міфологічними та релігійно-містичними мотивами, що взагалі характерно для історичних гранд-нарративних конструкцій.

Перспективним напрямом розвитку даної теми стане дослідження оцінок Д. Донцовим зображення української минувшини в творах поетів та письменників – І. П. Котляревського, Т. Г. Шевченка, Л. Українки та ін.

ЛІТЕРАТУРА

1. Артюх В.О. Тяглість історії й історія тяглості: українська філософсько-історична думка першої половини ХХ століття : монографія / В.О. Артюх. – Суми: Вид-во СумДУ, 2010. – 266 с.
2. Донцов Д. Дух нашої давнини / Д. Донцов. – 2-е вид. – Дрогобич: Відродження, 1991. – 341 с.
3. Донцов Д. Правда прадідів великих / Д. Донцов; Головна Управа Організації Оборони Чотирьох Свобод України. – Філадельфія, 1952. – 96 с.
4. Колесник І. Український гранд-нарратив: ретроспективи і перспективи / І. Колесник // Ейдос. – 2008. – №3. – С. 153–177.
5. Лисяк-Рудницький І. Історичні есе: в 2 т. / І. Лисяк-Рудницький; [пер. з англ. У. Гавришків, Я. Грицака]. – Київ: Основи, 1994. – Том 2. – 573 с.
6. Сосновський М. Дмитро Донцов: політичний портрет. З історії розвитку ідеології українського націоналізму / М. Сосновський. – Нью-Йорк, Торонто, 1974. – 419 с.